

к.е.н. Кремень В. М.

*ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»,
м. Суми, Україна*

Науково-методичні підходи до тлумачення сутності поняття “стійкість фінансової системи”

Під поняттям “фінансова стійкість” традиційно у широкому сенсі розуміють стійкість фінансової системи. Це поняття “фінансова стійкість” в такому понятійному трактуванні виникло та використовується через поширення у світі англійського терміна “financial stability”, який дослівно перекладається як фінансова стійкість, фінансова стабільність – слово “stability” має різні варіанти перекладу.

Поняття “фінансова стійкість” є достатньо новим для фінансової науки.

Враховуючи складність і багатогранність цього поняття, у вітчизняній та іноземній наукових школах досі не має його остаточного визначення. Складність визначення поняття “фінансова стійкість” значною мірою зумовлене специфікою і складністю процесів, що відбуваються у фінансовому секторі, а також множинністю підходів до трактування сутності таких понять, як “фінанси”, “фінансовий сектор” і “фінансова система”.

Крім змістовних аспектів при визначенні поняття “фінансова стійкість” слід врахувати і лінгвістичні. В російській та українській мові термін “стабільність” асоціюється з незмінністю. У тлумачному словнику С. І. Ожегова поняття “стабільність” визначається як “міцність, стійкість, постійність”. У той же час фінансова система динамічна та її стабільне функціонування і сталий розвиток не припускають її незмінності. Тому англійському терміну “stability” в російській і українській мові краще відповідає поняття “стійкість”. Якщо звернутися до тлумачного словника Д. В. Дмитрієва, то знайдемо таке його тлумачення: “Стійким до чого-небудь називають об’єкт, який здатний зберігати свої функціональні якості при несприятливому впливі зовнішнього середовища”. Саме це визначення є

найбільш правильним і адекватним з позиції використання у фінансовій сфері, в якій присутні зовнішні шоки, значні ризики, невизначеність та асиметричність інформації.

Тому такі терміни, як “фінансова стабільність” і “фінансова стійкість” часто вважають синонімічними, пам’ятаючи, що у цьому специфічному контексті стабільність не означає незмінність. Хоча в лінгвістичному сенсі застосування терміна “стійкість” є більш прийнятним, оскільки основне змістовне навантаження акцентується не на постійності даної системи, а на збереженні її сприятливих якостей при несприятливому впливі зовнішнього середовища.

Традиційно під стійкістю (stability) розуміють здатність системи зберігати деякі властивості та характеристики незмінними. Але таке трактування є дуже не конкретним. Визначення стійкості системи як у вітчизняній, так і в іноземній наукових школах має різні трактування з огляду на різноманітність самих систем та їх характеристик. Так, стійкість, що розглядається для статичних і динамічних систем, може характеризуватися як фіксованими параметрами (конкретними точками), так і змінними характеристиками (прив’язкою руху системи до будь-якої площини чи траєкторії). Останнє, наприклад, стосується систем, яким притаманний циклічний рух. Близьким до стійкості, особливо в економічних науках, є поняття рівноваги, але воно має більш вузький зміст.

Складність розробки критеріїв фінансової стійкості визначається тим, що сьогодні немає єдності в розумінні як самого поняття “стійкість системи”, так і в класифікації видів стійкості. Програма оцінки фінансового сектору Міжнародного валютного фонду і Світового банку (FSAP) припускає проведення оцінки надійності окремих підсистем (перш за все, банківської системи), якості банківського, страхового, фінансового ринків та нагляду за прийнятими міжнародними стандартам, проведення стрес-тестів, оцінку здатності монетарної влади ефективно реагувати в випадку системного стресу, але не розкриває поняття стійкості фінансової системи і стійкості фінансового сектору.

Система вважатиметься стійкою, якщо при її збуренні вона відхиляється незначно від стану рівноваги, а всі наступні рухи залишаються у відносно малій відстані від рівноваги. Але часто для динамічної системи рівновага може мати багатократний вираз. Розповсюджене виникнення багатократної рівноваги в економіці змусило вчених ввести поняття стійкості в процесі адаптації та квазістійкості. Процес адаптації, як вважають, глобально стійкий, якщо для будь-якого початкового стану є точка рівноваги, до якої система прямує – ця точка не повинна бути тією ж самою для всіх початкових умов. Квазістійкість характеризується побудовою послідовності точок від будь-якої початкової точки, що передає послідовність часу яка прямує до нескінченості, та всі ці точки – є точками рівноваги .

Усе це зумовлює відсутність єдності у питанні тлумачення сутності поняття фінансової стійкості, адже це поняття у вітчизняній та іноземній наукових школах досі не має остаточного визначення. Тож у сучасній вітчизняній і зарубіжній науці і практиці фінансового нагляду традиційним підходом до визначення сутності поняття “фінансова стійкість” стало його визначення через множину критеріїв.

Література:

1. Організаційно-методичні підходи до запровадження НБУ системи оцінки стійкості фінансової системи: Інформаційно-аналітичні матеріали / За ред. В. І. Міщенко, О. І. Кіреєва і М. М. Шаповалової. – К. : Центр наукових досліджень НБУ, 2005. – 97 с.
2. Ожегов, С.И. Толковый словарь русского языка. — М.: ООО “Издательство Оникс”, 2009.
3. Тихонов А. Устойчивость денежно-кредитной системы: понятие, факторы, оценка / А. Тихонов, А. Зубкович // Банкаўскі веснік. – 2011. – Люты. – С. 12-17.
4. Дмитриев, Д.В. Толковый словарь русского языка / Под ред. Д.В. Дмитриева. — М.: ООО “Издательство Астрель”, 2003.